

12. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI ÇALIŞMA NOTLARI (SENARYO 2)

GİRİŞ ÜNİTESİ: YAZMA KAZANIMI

Senaryonun Giriş Ünitesinden beklediği kazanım, **toplumsal değişim, teknoloji ve sosyal medyanın dili nasıl etkilediği hakkında bir yazı** yazılmasıdır [Giriş Tablosu].

Dilin Değişimi ve Etkileşim Faktörleri

1. **Dil ve İnsan İlişkisi:** Dil, insan için vardır; bilim, sanat ve teknik de insanın dil yardımıyla ortaya koyduğu ürünlerdir. İnsan değiştikçe, toplumu ve dili de değiştirir.
2. **Teknolojinin ve Sosyal Medyanın Etkisi:** Değişen dil, doğal olarak teknolojiye ve sosyal medyaya da yansır.
3. **Değişime Yol Açan Sebepler:** Dil, durağan ve değişmez değildir; değişen ve gelişen bir özelliğe sahiptir. Dilin tarihî süreç içindeki değişimini etkileyen sebepler arasında dinî, siyasi, toplumsal, ekonomik ve **teknolojik gelişmeler** bulunur. Bu gelişmeler, insanların hayat tarzlarını ve düşünce şekillerini değiştirir, bu da dile yansır ve dili değiştirir.
4. **Yeni Kavramlar ve Kelimeler:** Yeni kavramları karşılamak için yeni kelimeler üretilir. Uygarlığın ilerlemesiyle yeni buluşlar ve araç gereçler ortaya çıkmış, bu da yeni kavramların doğmasına yol açmıştır (örneğin, tüy kalemde dolmakaleme geçilmesi).
5. **Yazma Çalışması İçin Hazırlık:** Bu tür bir yazı yazılırken:
  - Yazılacak metnin türü (deneme, makale vb.), konusu, teması, ana düşüncesi, amacı ve hedef kitlesi belirlenmelidir.
  - Konuyla ilgili okuma ve araştırma yapılmalı; bilgi, gözlem ve düşüncelerle ilgili notlar çıkarılmalıdır.
  - Yazı, türüne özgü dil ve anlatım özelliklerine uygun olmalı; uygun anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yolları kullanılmalıdır.
  - İyi bir anlatımın **açıklık, akıcılık, duruluk ve yalınlık** gibi özelliklere sahip olması gerekir.

1. ÜNİTE (HİKÂYE): KONU VE KAZANIMLAR

Senaryo, Hikâye Ünitesinden **1960 sonrası dönemden dört hikâye örneği ve küçürek (minimal) hikâye örneklerini** [Hikâye Tablosu] bilmeyi ve belirlenen kazanımları (A.2.9, A.2.10, A.2.13, A.2.16) uygulamayı hedeflemektedir.

I. 1960 Sonrası Türk Edebiyatında Hikâye

1. **Genel Gelişim:** 1960'lı yıllara gelindiğinde Türk hikâyeciliğinde önemli gelişmeler görülür; eser veren sanatçı sayısının artmasıyla farklı eğilimleri yansıtan hikâyeler yazılmaya başlanır ve temalar çeşitlenir.
2. **Eğilimler ve Temsilciler:**
  - **Toplumcu Gerçekçi Anlayış:** İşçi, köylü, kasabalı insanların sorunları ve Almanya'ya giden işçilerin yaşadıkları anlatılır. (Örnek yazarlar: Orhan Kemal, Kemal Tahir, Samim Kocagöz).
  - **Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Hikâyeler:** (Örnek yazarlar: Ahmet Hamdi Tanpınar, Tarık Buğra).

- **Modernist Eğilim:** Varoluşçuluk akımının etkisiyle bireyin kendisiyle ve çevresiyle yaşadığı uyumsuzluklar ele alınır. Bireyin iç dünyasının karmaşıklığından hareketle gerçekliğe ulaşılmaya çalışılır. Klasik hikâyenin unsurları (olay, karakter, çevre) silikleşir; simge, imge, ironi ön plana geçer. (Örnek yazarlar: Ferit Edgü, Sevinç Çokum, Adalet Ağaoğlu).
- **Dinî ve Millî Duyarlıkları Yansıtan Hikâyeler:** Toplumun kültürel değerlerine ilişkin farkındalık oluşturmaya yöneliktir. (Örnek yazar: Mustafa Kutlu).
- 3. **İncelenen Örnek Hikâyeler (Kaynaklara Göre):** Kaynaklarda bu dönemden incelenen bazı metinler şunlardır:
  - **Mustafa Kutlu'nun *İkindiyi Kılmak*:** Gelenekçilik anlayışını, dinî ve millî duyarlıkları kurmaca dünyasına taşıyan bir örnektir.
  - **Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun *Menevşeler Ölmemeli*:** Kısa bir olayda kendine ve topluma yabancılaşan bireyin hayata tutunma çabası sezdirilir.
  - **Sevinç Çokum'un *Onlardan Kalan*:** Bireyin ön plana çıkarıldığı modernist hikâyelere bir örnektir. Geleneksel anlatımın dışına çıkmıştır.
  - **Nezihe Meriç'in *Marangozdu Adı Ahmet Ustadır*:** 1970'li yıllarda el emeğiyle geçinmeye çalışan, temiz duygularını korumaya uğraşan Ahmet Usta karakteri üzerinden toplumsal gerçekçi bir anlayış sergilenir.

II. Küçürek (Minimal) Hikâyeler

1. **Tanımı ve Ortaya Çıkışı:** Küçürek hikâye, hikâyenin yeni bir alt türüdür. İçinde yaşanan dönemin kendini dışavurumu olup, farklı sanat dallarındaki minimal yaklaşımdan etkilenmiştir.
2. **Temel Özellikleri:**
  - Genellikle **750 kelimeyi geçmez**, hatta tek cümlelik olanları da vardır.
  - Olay, karakter, zaman ve mekân gibi yapı unsurları sınırlıdır.
  - **Yoğun ve imgesel** anlatımdan yararlanır, şiire benzer.
  - Anlam, anlatılmayan, gizlenen şeyde ortaya çıkar; **çağırışım gücü yüksektir**.
  - Çoğunlukla **gösterme tekniğinden** yararlanır; olaylar okuyucuya aracısız anlatılır.
  - İnsan yaşamından dondurulmuş kısa anlar, küçük olaylar veya içsel düşüncüler anlatılabilir (Temalar: bireyselleşme, yalnızlık, yabancılaşma vb.).
3. **İncelenen Örnek Hikâyeler:** *Pusula/sız, Yalnızlık, Seçkin Göz*.

III. Kazanımlara Yönelik Çalışma Alanları (Sınav Odaklı)

A.2.9. Metindeki Anlatım Biçimleri ve Tekniklerinin İşlevlerini Belirleme (1 Soru)

- Hikâyelerde kullanılan temel **anlatım biçimleri** (Öyküleme, Betimleme, Açıklama, Tartışma) ve **düşünceyi geliştirme yollarının** metindeki işlevlerini anlamak önemlidir.
- **Temel Anlatım Teknikleri** ve işlevleri:
  - **Gösterme (Showing):** Olayları okuyucuya aracısız aktarma, özellikle küçürek hikâyelerde sıklıkla kullanılır.
  - **İç Konuşma (Monolog):** Kahramanın kendi kendine konuşur gibi, düşüncelerini düzenli bir şekilde aktarmasıdır.
  - **İç Çözümleme (İç Monolog ile Birlikte):** Anlatıcının araya girerek kahramanın duygu ve düşüncelerini okura aktarmasıdır.
  - **Geriye Dönüş (Flashback):** Metnin kurgu zamanının içeriğin zamanından farklı olduğu durumlarda, geçmişteki olayları anlatmak için kullanılır.

- **Metinler Arası İlişkiselik (Metinler arasılık):** Bir yazarın başka bir sanatçının metninden parçaları kendi metninin bağlamında kullanmasıdır (Örn: *İkindiyi Kılmak*'ta Mehmet Akif Ersoy'dan alıntı yapılması).
- **İşlev:** Bu teknikler, okurun karakterleri daha yakından tanımasını ve iç içe geçmiş zaman/olaylardan oluşan kurguyu daha kolay çözümlemesini sağlar.

A.2.10. Metnin Üslup Özelliklerini Belirleme (1 Soru)

- **Üslup (Stil):** Metnin dil, anlatım ve biçim özellikleriyle ilgilidir.
- Üslup, yazarın kendisine özgü dilini ve anlatımını içerir.
- Üslup belirlenirken; cümle yapıları, deyimler, kelime kadrosu, söz sanatları, akıcılık, nesnellik/öznellik ve duygusallık gibi hususlar dikkate alınır.
- **Küçürek Hikâye Üslubu:** Anlatımı tüm fazlalıklardan kurtarmak ve en az kelime kullanarak anlatımın sınırlarını zorlamaktır; **az sözle çok şey söylemek** hedeflenir.

A.2.13. Metni Yorumlama (1 Soru)

- Metni yorumlamak, metnin teması, konusu, açık ve örtük (gizli) iletileri belirlenerek yapılır.
- Metnin teması ve konusu, incelenen her hikâyede sorulması beklenen temel bir unsurdur.
- Yorumlama, metinle ilgili tespit, eleştiri ve beğenilerin metne dayandırılarak gerekçelendirilmesini içerir.

A.2.16. Metinlerden Hareketle Dil Bilgisi Çalışmaları Yapma (1 Soru)

1. İmla ve Noktalama Çalışmaları:

- **İmla (Yazım):** Kelimelerin doğru yazılışları, özel adlara gelen eklerin ayrılması (kesme işareti ile), birleşik kelimelerin yazımı, vb.
- **Noktalama İşaretleri:**
  - **Virgül (,):** Sıralı cümleleri ayırmak için, hitap sözlerinden sonra, ara söz ve ara cümleleri ayırmak için (kısa çizgi ile birlikte).
  - **Kesme İşareti ('):** Özel adlara getirilen iyelik ve hâl eklerini ayırmak için.
  - **Kısa Çizgi (-) / Uzun Çizgi (—):** Satır sonuna sığmayan kelimeleri bölmede, ara söz/ara cümleleri ayırmada. Uzun çizgi (konuşma çizgisi) diyaloglarda kullanılır.
  - **İki Nokta (:):** Kendisinden sonra örnek verilecek cümlelerin sonuna. Açıklamalarda ve diyaloglarda kullanılır.

2. Kelimedede Anlam Çalışmaları:

- **Anlam Türleri:** Kelimelerin metin içindeki kullanımlarıyla hangi anlam özelliklerini (gerçek, yan, mecaz, terim) kazandığının belirlenmesi.
  - **Gerçek Anlam:** Bir kelimenin temel anlamıdır.
  - **Yan Anlam:** Temel anlamdan kopmadan edindiği yeni anlamdır.
  - **Mecaz Anlam:** Gerçek anlamdan tamamen koparak edindiği yeni ve geçici anlamdır.
- **Deyimler ve Atasözleri:** Metinlerde geçen deyim ve kelime gruplarının anlamlarını belirleme.